

МАКСИМЕНКО О. С., кандидат економічних наук
Полтавський національний технічний університет
імені Юрія Кондратюка
Україна, м. Полтава

ТРАНСФОРМАЦІЯ СИСТЕМИ ЕНЕРГОСПОЖИВАННЯ У ЖИТЛОВО- КОМУНАЛЬНОМУ СЕКТОРІ

Високий рівень залежності від постачання енергетичних ресурсів для забезпечення потреб населення і промисловості залишається актуальною проблемою, вирішення якої потребує наукового обґрунтування та детального вивчення. Трансформаційні процеси у різних секторах економіки проходять нерівномірно, з різною інтенсивністю, а тому кожен з них потребує застосування особливого підходу до вирішення аналогічних проблем. У статті розглянуто стан житлово-комунального господарства з точки зору відповідності його енергетичних характеристик вимогам енергоефективного розвитку національної економіки. Частка споживання енергоресурсів у житлово-комунальному секторі залишається стабільно високою, що представлено на рис. 1.

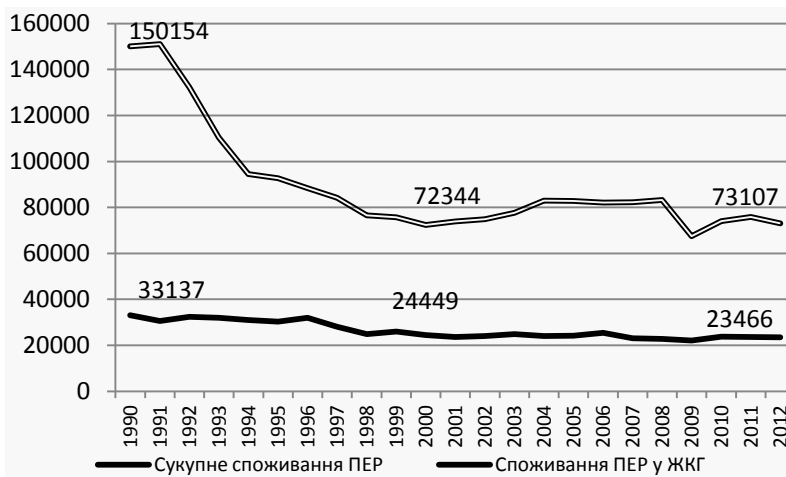

Рис. 1. Споживання паливно-енергетичних ресурсів в Україні,
тис. т н.е. [1]

Інформація, представлена на графіку, дозволяє зробити декілька висновків. По-перше, за вказаний період обсяг кінцевого споживання паливно-енергетичних ресурсів знизився на 48,7 %, у той час як обсяг споживання ПЕР у житлово-комунальному секторі – лише на 29,2 %. Це пояснюється тим, що зниження кінцевого споживання головним чином відбулося за рахунок зниження активності економіки, зокрема у промисловості. По-друге, не видається можливим виділити позитивну тенденцію у зниженні споживання паливно-енергетичних ресурсів у житлово-комунальному секторі за період з 2000 р. по 2012 р. За вказаний період відмічається незначне коливання обсягу споживання ПЕР у ЖКГ, що корелюється із коливаннями середньодобової температури у зимовий (опалювальний) період. Це свідчить про відсутність позитивного результату дії заходів, спрямованих на стимулювання ощадного споживання енергетичних ресурсів у житлово-комунальній сфері. По-третє, питома вага споживання ПЕР житлово-комунальним господарством у загальному обсязі кінцевого споживання паливно-енергетичних ресурсів суттєво зросла (рис. 2), що, у свою чергу, підвищує рівень вимог до житлово-комунального сектора у частині зростання ефективності використання паливно-енергетичних ресурсів.

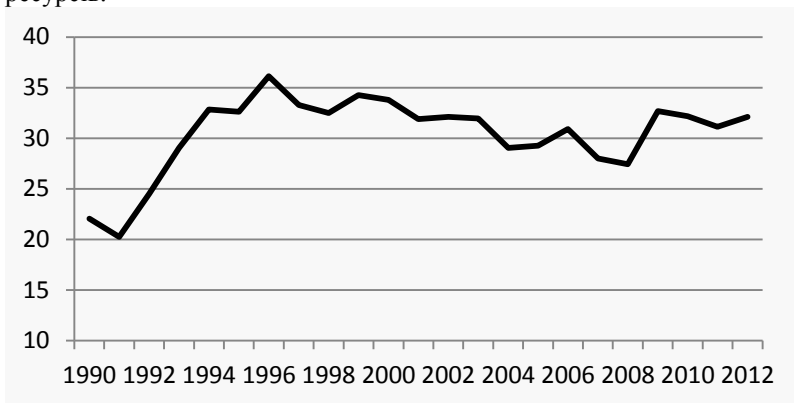

Рис. 2. Питома вага споживання паливно-енергетичних ресурсів житлово-комунальним сектором, % [1]

На сучасному етапі господарство будь-якої країни стикається з необхідністю забезпечення постійного безперебійного постачання енергетичних ресурсів у відповідній якості та номенклатурі. В умовах високого рівня залежності від зовнішнього постачання

окремих видів енергетичних ресурсів, важливо дослідити структуру споживання ПЕР у житлово-комунальному секторі (таб. 1).

Таблиця 1
Структура споживання паливно-енергетичних ресурсів
житлово-комунальним господарством України, 2012 р.

Вид ресурсу	Споживання, тис. т.н.е.
Вугілля	715
Нафтопродукти	71
Природний газ	13760
Біопаливо	936
Електроенергія, отримана за рахунок використання:	3303
- Вугілля	6339
- Нафтопродуктів	45
- Природного газу	1729
- Атомної енергетики	6599
- Гідроенергетики	251
- Геотермальної енергетики	15
- Біопалива	120
Теплова енергія, отримана за рахунок використання:	4682
- Вугілля	1085
- Нафтопродуктів	59
- Природного газу	4700
- Біопалива	148
Всього спожито первинних джерел енергії	36572
Всього кінцеве споживання	23466

Інформація, що представлена у табл. 1 свідчить про достатньо широку номенклатуру первинних паливно-енергетичних ресурсів, що споживаються у ЖКГ. За умов дотримання пропорційності їх використання це могло б стати запорукою забезпечення належного рівня енергетичної безпеки країни. Втім, основна частина споживання (близько 95,5 %) забезпечується за рахунок природного газу, вугілля та атомної енергетики (рис. 3). Таким чином, проблема внутрішньої енергетичної безпеки ЖКГ, як вагомої складової енергетичної безпеки України в цілому, залишається актуальною, навіть не зважаючи на закладені у Галузевій програмі

енергоефективності та енергозбереження у житлово-комунальному господарстві нові орієнтири його розвитку [2].

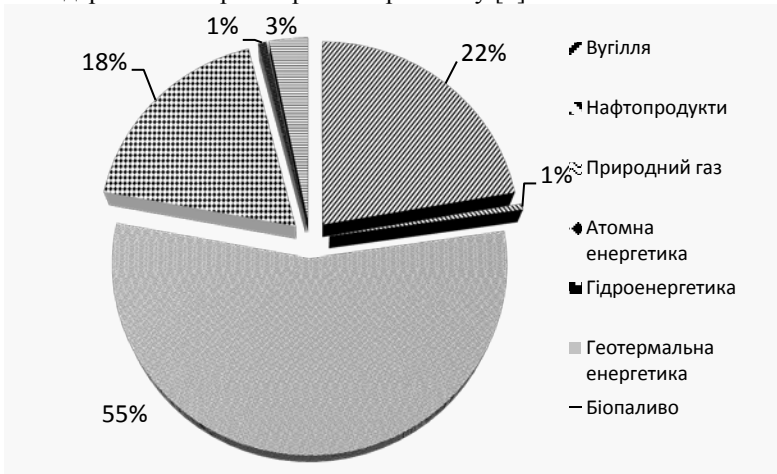

Рис. 3. Структура споживання первинних паливно-енергетичних ресурсів у ЖКГ, %

З точки зору забезпечення інтересів енергетичної безпеки країни, найбільшу загрозу становить надто високий рівень споживання природного газу (близько 55 % у структурі споживання первинних ПЕР у ЖКГ). Такий рівень залежності від ресурсу одного виду слід розцінювати як високий навіть в умовах достатнього забезпечення внутрішнім виробництвом ресурсу цього виду. У реаліях ресурсного забезпечення економіки нашої країни, структури постачання природного газу (близько 64 % забезпечується зовнішнім постачанням), таку структуру споживання слід оцінити як таку, що не відповідає вимогам енергетичної безпеки країни. Зміна ринкової кон'юнктури, що спостерігається за останнє десятиліття, основним трендом якої є довгострокове позитивне цінове зростання на енергоринках, стає додатковим фактором ризику порушення ритмічності постачання енергетичних ресурсів до кінцевих споживачів. Однією з особливостей споживання енергетичних ресурсів у житлово-комунальному секторі є високий рівень соціального навантаження, що призводить до необхідності застосування систем перехресного субсидування, диференціації тарифів, що, у свою чергу, негативно відображається на суміжних споживачах паливно-енергетичних ресурсів, фінансовому стані генеруючих та розподільчих компаній.

Дослідниками неодноразово зверталася увага на значення цінових стимулів до енергозаощадження, як найбільш ефективний стимулятор до зниження витрат енергетичних ресурсів. Протягом досліджуваного періоду система тарифів та механізм їх нарахування змінювалися, зберігаючи загальну тенденцію до підвищення тарифів (рис. 4).

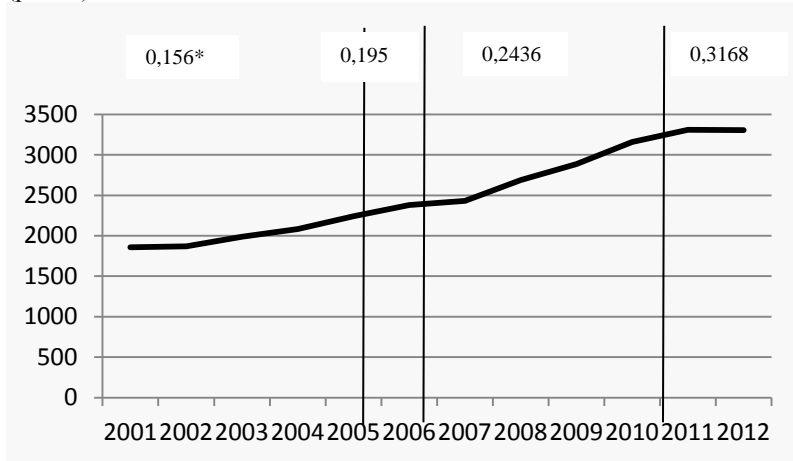

Рис. 4. Обсяг витрат електроенергії у житлово-комунальному секторі, тис. т н.е.

* - базовий тариф на споживання електроенергії приватними господарствами, грн./КВт. год. [3]

Згідно з графіком, поступове підвищення тарифів не стало стимулом до зниження обсягу споживання електроенергії. Більше того, не відбулося і зниження темпів зростання обсягу споживання, а загальне зростання склало 77,9 % за період з 2001 р. по 2012 р.

Проведене дослідження дає підстави зробити такі висновки:

1. Технологічне оновлення у житлово-комунальному секторі за досліджений період не відбулося, витрати енергетичних ресурсів залишаються на високому рівні;

2. Ринкові стимули до енергозбереження за низької базової ціни відзначаються низьким рівнем ефективності. Підвищення тарифів до ринково обґрунтованого рівня може призвести до суттєвого зниження платіжної дисципліни, що може супроводжуватися поступовим оновленням та переоснащенням систем енергоспоживання.

3. Ефективність програм підтримки енергоефективного переоснащення економіки залишається на низькому рівні.

ЛІТЕРАТУРА

1. База даних Міжнародного енергетичного агентства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.iea.org/statistics>
2. Галузева програма енергоефективності та енергозбереження у житлово-комунальному господарстві на 2010–2014 роки [Електронний ресурс] // Наказ Міністерства з питань житлово-комунального господарства від 10 листопада 2009 р. N 352. – Режим доступу: <http://normativ.com.ua/types/tdoc17772.php>
3. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nerc.gov.ua/?id=11828>